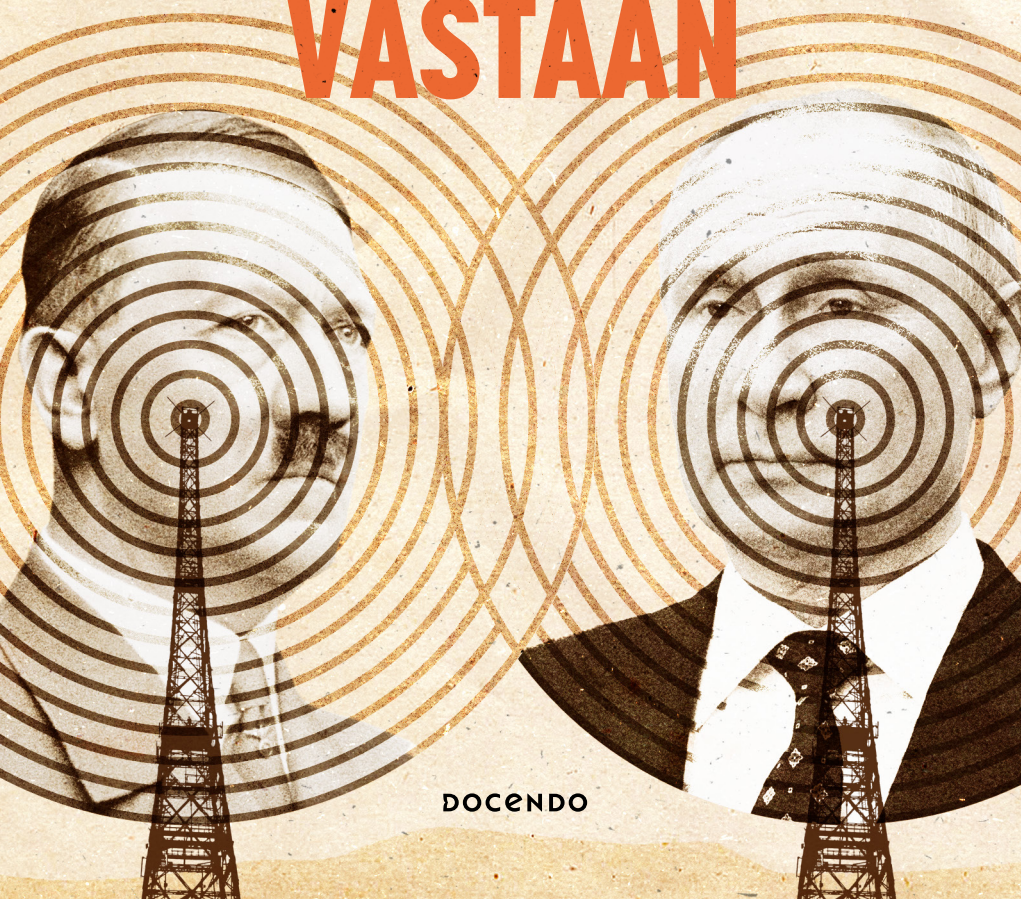


Peter Pomerantsev

TOTUUDELLA EI VOI TAISTELLA VALHEITA VASTAAN



DOCENDO

**Totuudella ei voi taistella
valheita vastaan**

Peter Pomerantsev

TOTUUDELLA EI VOI TAISTELLA VALHEITA VASTAAN

Englannin kielestä suomentanut
Kyösti Karvonen

DOCENDO



Ensimmäinen painos

Englanninkielinen alkuperäisteos: Peter Pomerantsev: *How To Win An Information War: The Propagandist Who Outwitted Hitler*. First published in the UK in 2024 by Faber & Faber Limited

© 2024 by Peter Pomerantsev

Suomenkielinen laitos:

© Kyösti Karvonen ja Docendo, 2025

Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

www.docendo.fi

Suomennos: Kyösti Karvonen

Kannen kuvat: Wikimedia Commons and www.kremlin.ru

Kansi: Justine Florio/Taittopalvelu Yliveto Oy

Taitto ja ulkoasu: Taittopalvelu Yliveto Oy

ISBN 978-952-850-173-2

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@docendo.fi

SISÄLLYSLUETTELO

Esipuhe: Sefton Delmerin todelliset elämät	9
1. luku. Propaganda auttaa yksinäisyyteen	24
2. luku. Natsisirkus	52
3. luku. Epäluotettava	99
4. luku. Kaikki epäilykset häviävät	137
5. luku. Naurettavan puolelle	157
6. luku. Tuo kauhea pornografinen organisaatio	191
7. luku. Voimaa pelosta	228
8. luku. D-Day ja kuolemanvietti	261
9. luku. Operaatio Valkyyria	287
10. luku. Kuinka kuollut Hitler on?	304
11. luku. Miten informaationsota voitetaan	329
12. luku. Tavis tavis	345
 Kiitokset	 356
Viitteet	360
Henkilöhakemisto	388

*Lee Richardsille, jota ilman
tämä kirja ei olisi mahdollinen,
ja Dašalle, jota ilman
ei olisi ollut kolmea.*

Esipuhe:

Sefton Delmerin todelliset elämät

Hän on rikki. Häntä revitään eri suuntiin. Kun Sefton Delmeriä kiskotaan sinne tänne, voiko hän edes kertoa, mikä on hänen todellinen minänsä?

Kymmenen ikäisenä hän on ainoa brittiläinen poika saksalaisessa koulussa ensimmäisen maailmansodan ensimmäisinä kuukausina. On lukukauden ensimmäinen päivä. Saksalaisten koululaisten täyttämän juhlasalin päästä hän voi kuulla Herr Direktorin – koulunsa rehtorin – äänen yleisön yläpuolelle kohoavalta korokkeelta. Johtajan ääni on tänään erilainen. Normaalisti hän on hyvin rauhallinen, mutta nyt hän huutaa ja kirkuu briteistä, noista viheliäisistä ihmisistä, jotka ovat aiheuttaneet tämän sodan rauhaa rakastavalle Saksalle ja sen rauhaa rakastavalle keisarille. Noiden pikkukauppiaiden kansakunta on kateellinen siitä, miten Saksa nousee, Saksan uudesta vauraudesta, sen laajenevista alueista. Britit ovat juonitelleet pitkään ja petollisesti saartaakseen meidät, ja nyt nämä brittiläiset salamurhaajat ovat iskeneet. On kuoleman ja kunnian hetki.

Kun Sefton tervehtii muita oppilaita pukuhuoneessa, lapset sähisevät kaikki hänelle: ”*Verräter!*” (petturi), vaikka vain muutamaa viikkoa aiemmin olivat olleet hänen hyviä

ystäviään. Sanat täyttävät huoneen lynkkausporukan antaman tuomion tavoin. Koulun jälkeen Tiergartenissa pojat pyörivät hänen ympärillään, saartavat hänet ja lihavin käy nyrkein hänen kimppuunsa.

Aamu aamulta kokoontumiset muuttuvat yhä kiihkeämmiksi. Pojat marssivat ympäri juhlasalia, pöly nousee lattiasta, kun he tömistelevät kehissä ja huutavat yhteen ääneen: ”Jumala! Keisari! Isänmaa!” Heidän keuhkoistaan kajahtaa lauluja valtavien armeijoiden ylle nousevista verisistä aamunkoitoista ja suloisesta kaipuusta kaatua taistelukentällä vain siitä ilosta, että näkee Saksan lipun liehuvan voittoisasti.

Hänen on marssittava kaikkien muiden mukana huutojen, tömistelyn, laulujen ja iskulauseiden sekamelskassa. Ja vaikka hän tietää, että on väärin tuntee näin, vaikka hän ei haluaisikaan, hän ei voi olla täyttymättä innosta näistä saksalaisille asesepille esitettävistä ylistyksistä, jotka takovat teräksenlujaa saksalaista sydäntä. Ja hänen suunsa vääntyy auki, sanat valtaavat hänet, ja nyt hän laulaa saksalaisia sotaululuja, vaikka niissä juhlitaankin hänen maanmiestensä tuhoamista.

Sefton Delmer myönsi vuosikymmeniä myöhemmin: ”Totta puhuakseni nautin saksalaisten voitonlaulujen hoilamisesta. Niiden pauhu ja nuotti aiheuttivat minussa sykähdyttävän riemuntunteen, jota aika lailla häpesin. Tapasin sanoa itselleni: ’Brittipojalla ei ole oikeutta tuntee näin näistä saksalaisista sotaululuista.’”¹

Ja kuka todellinen Sefton Delmer on tällä hetkellä? Mikä on hänen todellinen äänensä, sekö, joka kertoo hänen ”todellisesta” identiteetistään? Sekö Sefton Delmer, joka laulaa muiden mukana saksalaisia sotaululuja? Vai sekö, joka mutisee vastarintaansa englanniksi puoliääneen?

Tästä jännitteestä, tästä itsensä halkaisemisesta tulee Delmerille ajan mittaan hänen voimansa ja taitonsa lähde. Hänestä kasvaa propagandan miltei unohdettu nero, mies, joka ymmärsi salaisuuden, miten propaganda vaikuttaa ihmisiin, ja joka tunnettiin kyvystään luopua omasta persoonallisuudestaan, kulkea maasta toiseen, ylittää rintamalinjoja ja ylittämättömiltä näyttäviä kuiluja, kuvitella itsensä uudelleen toiseksi, muuttua viholliseksi, tunkeutua vihollisten mieliin – ja sitten huijata heitä sisäpuolelta.

Tästä ominaisuudesta tulee kuitenkin myös hänen suurin heikkoutensa.

SAKSA. KESÄ 1941. Hitler ja hänen liittolaisensa hallitsevat Eurooppaa Atlantilta Mustallemerelle. Lännessä Britannia on eristetty. Idässä neuvostokaupunkia kukistuu yksi toisensa jälkeen. Saksassa kolmannen valtakunnan kadut ja aukiot peittyvät hakaristilippujen mereen. Soihtukulkueiden hehku valaisee öisin lippujen punaista ja mustaa.

Voitonriemuinen natsipropaganda juhlii Voittoa, Yhtenäisyyttä, Isänmaata ja Führeriä julisteissa ja koululaisten lauluissa, kovaäänisissä ja sanomalehtien otsikoissa, elokuvateattereiden valkokankailla ja ennen kaikkea radiossa. Valtaannousustaan lähtien natsit ovat pitäneet radiota suurena voimana, joka sitoo maan yhteen, rikkoo vanhat jakolinjat, luokkien ja alueiden väliset erimielisyydet, yhdistää kaikki saksalaiset ja tekee todeksi propagandaministeri Joseph Goebbelsin suuren väittämän, että natsien valtaannousun myötä ”yksilön korvaa kansankokonaisuus”: *die Volksgemeinschaft*,

jossa asuvat *Volksgenossen* ajaen *Volkswagenia* ja lukien *Völkischer Beobachteria*.²

Führerin puheet olivat erityisiä, riemukkaita juhlatilaisuuksia, joita radiokanavat lähettivät ja kovaääniset toittivat kaduilla, tehtaissa ja toimistoissa. Jokaisen hyvän saksalaisen odotettiin kuuntelevan niitä. Sireenin ulvoessa oli pysähdyttävä, olipa tekemässä mitä tahansa. Elämä pysähtyi kotona ja toimistossa, tehtaassa ja kasarmissa. Kun Hitler puhui, männät ja kirjoituskoneet hiljenivät ympäri valtakuntaa. Hakaristikäsivarsinauhoja käyttäneet valvojat partioivat kaduilla pitäen huolen, että jokainen oli kuuloetäisyydellä radiosta tai kovaäänisestä, jotta koko Volksgemeinschaft kylpisi samaan aikaan Führerin Saksasta kertovassa sanameressä. Saksa, tämä kohtalonyhteisö, käskevää tahtoa ylpäesti totteleva kansa, joka on herännyt uudelleen henkiin kylmäveristen ulkovaltojen aiheuttamista köyhyyden ja kurjuuden vuosien jälkeen, ulkovaltojen, jotka tarjotusta ystävyuden kädestä huolimatta ovat pakottaneet Saksan sotaan, jonka brittien ja juutalaisten sanomalehdet, juutalaisten raha, ja juutalaisten bolševikit, loiset ja viholliset aloittivat, mutta *heitä vastaan minä ennustan meidän olevan voitokkaita. Me tulemme täyttämään kohtalomme. Me olemme Euroopan pelastus! Sieg Heil!*

Radio auttoi natseja. Se kuitenkin myös auttoi ihmisiä pääsemään heitä karkuun. Kun pyöritteli parempilaatuisten radioiden kanavavalitsinta, lyhytaalloilla saattoi livahtaa toisiin maailmoihin. Myös halvemmissa, keskipitkillä aalloilla toimivissa radioissa saattoi käyttää improvisoiduiksi antenniksi kelpaavia rautalankavirityksiä ja päästä valtakunnan virallisten radioasemien ulkopuolelle.

Natsit tiesivät tämän heikon kohdan. Ulkomaisten radio-lähetysten ja etenkin vihatun BBC:n kuunteleminen oli rikos, josta seurasi hirttotuomio. Ulkomaisia radioasemia häirittiin. Hitler ja Goebbels kertoivat puheissaan toistuvasti vihollispropagandan, varsinkin brittiläisen, kavalista valheista.

Ulkomaisten radiokanavien kuuntelu oli jotakin, mitä kannatti yrittää vain kaikkien luotetuimpien kanssa – koskaan ei tiennyt, kuka saattoi salakuunnella ulkomaisen radiokanavan kuuntelijaa. SS:n tiedustelupalvelu SD, *Sicherheitsdienst*, perustettiin pitämään jokainen ihminen valtakunnassa ”jat-kuvassa valvonnassa”. Joka viikko nämä SD:n lukemattomien agenttien toimittamat raportit koottiin kokonaisanalyysiksi ”kansan asenteista ja käyttäytymisestä”. Kansan radionkuuntelemistavat kiinnostivat erityisesti.³

Heinäkuussa 1941 SD totesi lyhytsanaisesti, että saksalaiset etenkin Chemnitzissä, Hampurissa, Berliinissä ja Potsdamissa kuuntelivat uutta salamyhkäistä lyhytaaltokanavaa, jonka nimi oli Gustav Siegfried Eins.⁴ Tämä salainen asema oli salakavalampi kuin ulkomaiset radiolähetykset. Ulkomaalaisia vastaan saattoi säätää lakeja ja heitä saattoi mustamaalata – tämä oli kuitenkin kapinahenkinen ääni sisältä päin.

Gustav Siegfried Eins alkoi samalla musiikilla kuin natsien tärkein uutisohjelma. Weimarin suurten kellojen asemesta se esitettiin kuitenkin epävireisellä pianolla. Seuraavaksi aalloille tuli adjutantti, joka ilmoitti, että der Chef alkaisi puhua.

Der Chefin äänensävyssä oli jotakin, mikä muistutti tikarin pistoa: terävää, kenties humalaista, ehdottomasti katkeraa. Hän suolsi lakkaamatta rasisistisia herjauksia jenkkisioista, haisevista japseista, venäläisistä bolševikkiporsaista ja italialaisista

hapannaamoista. Hän kutsui Churchillia ”likaiseksi juutalaisia rakastavaksi juopoksi”.

Der Chef rakasti armeijaa, mutta inhosi natsipuoluetta. Volksgemeinschaftin sijasta hän hyökkäsi ”*die Parteikommune*ksi” kutsumaansa puoluetta vastaan, aivan kuin natsipuolue olisi oma klikkinsä. Hän syytti puoluevirkailijoita siitä, että he viettivät yllellistä elämää lomillaan Dalmatian rannikolla samaan aikaan, kun Britannian kuninkaalliset ilmavoimat pommitti ihmisiä kotimaassa. Hän kunnioitti Hitleriä. Tämä oli mies, jonka rinnalla hän oli taistellut ensimmäisessä maailmansodassa. Himmleriä, Göringiä ja muita hän syytti pehmoilusta Britanniaa kohtaan. Eivätkö he olleet nähneet brittien aiheuttamaa tuhoa Kölnissä ja Aachenissa, kun nämä aloittivat ensimmäiset pommituksensa toukokuussa? Miksi pirussa Aachenin ilmahälytyssireenit eivät toimineet ja miksi kokonaisia alueita tästä suuresta saksalaisesta katedraalikaupungista tuhottiin? *Der Chef* oli ollut Aachenissa, oli nähnyt nyhkyttäviä saksalaisia naisia, jotka kapusivat talojensa raunioilla ja yrittivät kaivaa esille lapsiaan – ja miten *Luftwaffe* oli vastannut? Ei mitenkään. Lontoo pitäisi pommittaa säpäleiksi. Ne brittipaskat pitäisi räjäyttää kappaleiksi. Mutta *Luftwaffe* oli nynny. Natsipuolue oli täynnä piilobolševikkeja. He eivät edes kertoneet sotilaille, kun näiden sukulaisia kuoli brittien pommituksissa. He nostivat SS-kavereitaan helppoihin konttorihommiin. He olivat kanta-asiakkaita hienoissa SS-bordelleissaan samaan aikaan, kun sotilaat kuolivat punatautiin rintamalla.

Joka päivä, kymmentä vaille joka tasatunti, kymmenen kovaäänistä minuuttia *der Chef* kahlasi tässä raivossa. Hän mainitsi nimeltä natsitoimihenkilöitä, heidän lapsiaan ja

heidän vaimojaan. Hän tiesi täsmälleen kaupat, joista he ostivat salaisia ylellisiä pateitaan ja Mosel-viinejään. Hän jopa tiesi, kenen natsivirkailijan vaimo oli juuri ostanut Wienistä toisen asunnon korruptoituneiden yhteyksiensä ansiosta.

Kaikki kuuntelijat ymmärsivät, että tuollaiset yksityiskohdat saattoivat olla peräisin vain sisäpiirivuodoista. Tämä merkitsi, että der Chefin täytyi saada jonkinlaista suojaa ylemmiltään. Preussin sotilas aristokratian ja natsipuolueen välillä oli ollut aina jännite. Saattoiko jonkinlainen kapina olla muhimassa? Mitä jos kenraalit aikoivat kääntyä *die Parteikommunea* vastaan? Ja mistä der Chef lähetti ohjelmaansa? Jotkut ajattelivat, että Reinillä keikkuneelta proomulta. Toiset olivat aivan varmoja, että hän oli Ranskassa. Vai oliko hän Puolassa? Ja mitä aseman nimi, Gustav Siegfried Eins, itse asiassa merkitsi?⁵

Saksan tunnetuimpiin kirjailijoihin kuulunut Erich Kästner – joka oli katsonut, kuinka hänen omat kirjansa paloiivat natsien sytyttämässä rovioissa, kun he polttivat heidän puoluettaan tukemasta kieltäytyneiden kirjailijoiden teoksia – huomautti, kuinka suosittu radioasemasta oli tulossa: ”Yhä useammat ja useammat ihmiset kuuntelevat Gustav Siegfried Einsiksi kutsuttua radioasemaa... Se, mitä asema sanoo natsipuolueen johtajista, on järisyttävää. Se on kommunismin vastainen asema, joka kertoo armeijan johdon ja saksalaisten nationalistien mielipiteen.”⁶

Muutkin kuin saksalaiset kuuntelivat *der Chef*ä. Myös Yhdysvaltain Berliinin-suurlähetystö kuunteli, ja sen attasea piti *der Chef*ä merkinä siitä, että armeijan natsivastainen mieliala oli kasvussa. Amerikkalaiset kertoivat näkemyksensä briteille.⁷

Tämä oli yksi kiusallisimpia hetkiä Britannian ja Yhdysvaltain toisen maailmansodan ajan suhteissa. Pääministeri Winston Churchill yritti epätoivoisesti taivutella Amerikkaa liittymään sotaan. Jos amerikkalaiset uskoivat, että *der Chef* oli merkki natsivallan hiipumisesta, voisiko tämä hidastaa heidän liittymistään sotaan?

Kuningattaren veljelle David Bowes-Lyonille annettiin tehtäväksi kertoa totuus *der Chefistä* Yhdysvaltain presidentille Franklin D. Rooseveltille. Bowes-Lyon tuli henkilökohtaisesti Valkoiseen taloon. Hän selitti Rooseveltille, ettei *der Chef* ollut Reinillä keikkuneessa proomussa. Hän ei ollut Puolassa. Eikä Ranskassa. Itse asiassa hän oli muutaman kilometrin päässä Lontoosta, Bedfordshiressä ja oli osa poliittisen sodankäynnin yksikköä, Britannian propagandaelintä, jota Bowes-Lyon edusti Washingtonissa.

Ohjelma nauhoitettiin joka päivä maaseutukartanon biljardihuoneessa. Huoneen ikkunat olivat ikkunaluukkujen ja raskaiden verhojen peittämiä. Metalliset mikrofonit olivat peitetyllä biljardipöydällä ja niiden yläpuolella paloi loisteputki.

Der Chef ei ollut natsiluopio. Häntä esitti juutalaista sukujuurta ollut hyväntahtoinen saksalainen romaanikirjailija. Hänen adjutanttiaan esitti saksalainen toimittaja, Berliinin suurimpiin kuuluneen kabareeimpressoarin poika, joka oli paennut natsveja juutalaisen vaimonsa kanssa.

Huoneen takaosassa seisoi isokokoinen, parrakas mies. Hän oli pomo. Hän keksi ja ohjasi koko performanssin. Hän oli Sefton Delmer, berliiniläisessä voimistelusalissa ensimmäisen maailmansodan aikana kiusattu pikkupoika. Kesällä 1941 Delmerin huijausimperiumi oli vasta pääsemässä vauhtiin.

MITEN INFORMAATIOSOTA VOITETAAN? Mitä voit tehdä, kun ne, joita rakastat – perheesi, alueesi, maasi – tulevat pyyhkäistyiksi salaliittoteorioiden ja seipitettyjen pelkojen kurimukseen, uppoavat viereltäsi valheiden lentohiekkaan ja siirtyvät henkisesti vaihtoehtoiseen todellisuuteen, jossa musta on valkoista ja valkoinen mustaa?

Tutkin nykyaikaista propagandaa ja kirjoitan siitä. Kun vain esittelen työtäni, on vähintään yksi henkilö, joka nostaa kätensä ja kysyy: ”Mutta Peter – mitä meidän pitäisi tehdä taisellaksemme tätä vastaan?” Tunnen, miten koko huone herää ja katsoo minuun vastausta odottaen. Kysymys voi olla joillekin henkilökohtainen. Heilläkin on rakkaita, jotka, kuten disinformaation Draculan puraisemat ihmiset, ovat muuttuneet niin paljon, että ovat tuskin enää puheväleissä näiden kanssa.

Useimmat tarinoistani kertovat kuitenkin epäonnistumisista. Sinnikkäät faktantarkistajat pyrkivät selvittämään totuuden ja ottavat joskus suuria henkilökohtaisia riskejä niin tehdessään, mutta miljoonat ihmiset, jotka eivät halua kuulla totuutta, viittaavat heihin kintaalla. Varteenotettava tutkiva journalismi lyyhistyy vuosikymmeniä tarkoituksellisesti kylvetyn epäuskon edessä, jonka mukaan tiedotusvälineet ovat itse asiassa ”kansan vihollisia”. Propagandistit näkevät tämän sotana, jossa informaatio on ase. Asetta ei käytetä, jotta voitettaisiin abstrakti väittely vaan sillä pyritään hämmentämään, herättämään tyrmistystä, demoralisoimaan ja kääntämään huomio pois jostakin. Tällä työkalulla hyödynnetään inhimillisiä pelkoja, haavoittuvuuksia ja salaisia, usein väkivaltaisia ja julmia haluja ja niitä vääristellään ajamaan

työkälun voimakkaiden käyttäjien etuja. Faktantarkistuksella ei ole mitään mahdollisuuksia.

Sitten löysin Sefton Delmerin – ja asiat alkoivat muuttua kiinnostaviksi. Tässä oli mies, joka taisteli eri tavalla.

Toisessa maailmansodassa Delmeristä tuli poliittisen sodankäynnin yksikön erikoisoperaatioiden johtaja, joka johti useilla eri kielillä toimineiden salaisten radioasemien verkostoa – ja teki sen lisäksi paljon muutakin. Pikkupoika, joka oli vuonna 1914 ymmällään siitä, mihin hän kuului, lohti Englannin maaseudulta johdetun teko-Saksan ”saksalaisia” radioasemia, joilla oli tyytymättömiä SS-miehiä ja vihaisia itävaltalaisia pappeja, radioasemia Ranskan länsiosissa olleille saksalaisille merimiehille, sotilaille Norjassa ja siviileille kaikkialla. Hän toimitti päivälehteä sekä johti teollisuutta, joka tuotti sotilaskarkuruuteen ja antautumiseen kannustaneita lentolehtisiä, väärennettyjä kirjeitä ja postimerkkejä, huhuja, juoruja, mielipiteitä ja toiveita. Tämän kaiken tavoite oli rikkoa natsien loihtima lumous.

Delmer kokosi ympärilleen taiteilijoita, tutkijoita, vakoilijoita, sotilaita, astrologeja ja väärentäjiä. Berliinistä paenneet kabareetaiteilijat kirjoittivat radio-ohjelmien käsikirjoituksia ja esittivät niitä. James Bondin luoja Ian Fleming ja romaani-kirjailija Muriel Spark antoivat lahjakkuutensa Delmerin operaatioiden käyttöön. Monet Delmerin tärkeimmistä yhteistyökumppaneista olivat natsi-Saksasta tulleita juutalaisia pakolaisia. He teeskentelivät olevansa natseja heikentääkseen natsipropagandaa sisältä päin ja naamioituivat omiksi kiduttajikseen voidakseen kostaa.

Puoli vuosisataa sodan jälkeen Delmerin tekemän työn muisto työnnettiin enimmäkseen sivummalle julkisuudesta.

Delmerin (tarkastetut) muistelmat julkaistiin 1960-luvulla, mutta niiden painokset loppuivat ajoja sitten. 1980-luvulla tehdyssä haastattelussa Delmerin poika sanoi, että hänestä tälle muistinmenetykselle oli syynsä: voittoisat liittoutuneet eivät halunneet kenenkään ajattelevan, että ”sota oli voitettu huijauksella”.⁸ Voiton piti olla loppujen lopuksi ”hienoin hetkemme”, jolloin näytimme hyveellisimmät ominaisuutemme, eikä hetki, jolloin käytimme loistavasti vähemmän mairittelevia keinoja.

Delmerin propagandataidot ovat kuitenkin merkityksellisempiä kuin koskaan, sillä digitaalinen teknologia on muuttanut elämäämme yhtä perinpohjaisesti kuin radio muutti hänen elämänsä. Nyt tiedämme paljon enemmän Delmerin tekemistä huijauksista. Kymmenen viime vuoden aikana arkistonhoitaja ja historioitsija Lee Richardsin väsymättömät ponnistelut ovat tuoneet päivänvaloon ja panneet järjestykseen aikaisemmin salaiseksi luokitellun, Delmerin tekemästä työstä yksityiskohtaisesti kertovan toisen maailmansodan ajan arkiston. Aloin ensiksi tutkia arkistoa ymmärtääkseni enemmän, miten disinformaatio toimii kulissien takana. Mutta kun kävin läpi Delmerin suunnitelmien yksityiskohtia ja itse radio-ohjelmien puhtaaksikirjoitettuja tekstejä sekä Delmerin ja hänen aikaistensa muistelmia, ymmärsin, että kysymys oli jostakin paljon kiinnostavammasta kuin pelkästä ”huijauksesta”.

Lapsuutensa aikana Saksassa Delmer oppi ymmärtämään propagandan vetovoiman osaksi siksi, että hän oivalsi, kuinka altis hän oli sille itse ja kuinka se vaikutti yhtä hyvin Britaniaan kuin Saksaankin. Myöhemmin, kun hän 1930-luvulla oli tähtireportteri Berliinissä, hänestä tuli johtavien natsien

ryppykaveri ja hän näki sisältä päin, miten Hitlerin kampanja valloitti saksalaisten mielet. Delmer vakuuttui siitä, että Saksan-kokemuksensa ansiosta hän pystyi ymmärtämään natsipropagandan voiman – ja heikkouden. Sodan jälkeen Delmer yritti rakentaa uudentyyppisen tiedotusvälineen, joka pystyisi kestämaan vihan ja valheet, joiden hän oli nähnyt hallitsevan Saksaa. Hän oli huolissaan siitä, että vanhat propagandatavat voisivat palata demokratian tulosta huolimatta. Delmerin mielenkiinto ylettyi pidemmälle kuin vain ainutlaatuisen vastenmieliseen natsismiin ilmiöön. Hän tutki sitä, mikä altistaa meidät propagandalle ja sitä, mitä asialle voi tehdä.

Sodan aikana Delmer ja hänen esiintyjäjoukkueensa pyrkivät Goebbelsin johtamaa kolmannen valtakunnan propagandaministeriötä vastaan käymässään kilpailussa ymmärtämään, miten tiedotusvälineet muokkaavat meitä ja miten ne käyttävät hyväksi traumojamme ja toiveitamme. Taiteilijan ja psykoanalyytikon tavoin propagandisti pyrkii ymmärtämään, mikä saa meidät kierroksille, mitä kuvittelemme itsestämme ja ympärillämme olevista – ja ujuttautumaan mukaan tuohon prosessiin. Pohjimmiltaan propaganda ja sen meistä saama ote nostavat esiin kysymyksen, pystymmekö olemaan oikeasti vapaita. Milloin olet oma itsesi ja milloin olet se, jonka muut ovat manipuloineet?

Jos hakee vain sankaria ja helppoja oppeja sanasta sanaan kopioitaviksi, Delmeristä ei ole apua. Hän provosoi meitä aina kysymään: Onko hän hyvää vai pahaa kannattava voima? Jopa Delmerin muistelmien esipuhe alkaa tällä vuoropuhelulla:

INFORMAATIOSODASSA TÄYTYY YMMÄRTÄÄ, MITEN PROPAGANDA KÄYTTÄÄ TAVALLISUUTTA – JA HYÖDYNTÄÄ SITÄ VIELÄ PAREMMIN.

Kekseliäs elämäkerta toisen maailmansodan mystisestä propagandisti Thomas Sefton Delmeristä pohtii vaikeita kysymyksiä informaatiotosodan ja propagandan luonteesta niin toisen maailmansodan aikana kuin nyt.

Kesällä 1941 Iso-Britannia kamppaili Saksan voimakasta propagandakoneistoa vastaan. Hitlerin Saksa julisti voittoaan radiopuheissa, mutta *Der Chef*-niminen saksalainen kyseenalaisti natsiopin lähetyksissään. Hänellä vaikutti olevan pääsy korkearvoisiin Saksan sotilassalaisuuksiin. Todellisuudessa *Der Chef* oli fiktiota, brittiläisen propagandisti Sefton Delmerin luoma hahmo ja ainutlaatuinen ase sodassa.

Peter Pomerantsev vertaa Delmeriltä saatuja oppeja taisteluunsa Putinin valheita vastaan. Tämä kirja onkin tarina Delmeristä sekä hänen modernista tutkijastaan, jotka yrittävät molemmat tahoillaan kääntää informaatiotosodan suuntaa.

Peter Pomerantsev on Ukrainassa syntynyt ja Lontoossa asuva brittitoimittaja, tietokirjailija, tv-tuottaja ja arvostettu propagandan tutkija. Hän työskentelee vanhempana tutkijana London School of Economicsin Global Affairs -instituutissa ja kirjoittaa säännöllisesti arvostettuihin brittiläisiin ja amerikkalaisiin laatu-lehtiin.

DOCENDO
www.docendo.fi

ISBN 978-952-850-173-2



9 789528 501732

Kannen kuvat: Wikimedia Commons
ja www.kremlin.ru
Kansi: Justine Florio/
Taittopalvelu Yliveto Oy

